

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З АУТИСТИЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

Сторожук Олександр¹

¹ Аспірант лабораторії психології особистості імені П.П. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)

ORCID ID:

UDC: 159.9 01

АНОТАЦІЯ

У статті аналізуються особливості психологічних захистів батьків дітей з аутистичними розладами. Дослідження проводилось на базі Медичного центру «Development Clinic» (м.Київ) впродовж 2019-2021 років. Вибірку склали дві групи батьків, що мають дітей із розладами аутистичного спектру. Загальна кількість досліджуваних 125 осіб. Для визначення психологічних захистів батьків дітей з аутистичними розладами було використано методіку вимірювання психологічного захисту, за допомогою якої було визначено наступні механізми психологічного захисту батьків психотичного, невротичного, інфантильного та адаптивного генезу. Досліджено, що матерям переважно властиві конструктивні стратегії, батькам – неконструктивні. Захисний профіль матерів переважно характеризується дисоціацією, іпохондрією, замкнутістю, витісненням, пасивною агресією, запереченням, реактивними утвореннями, компенсацією, припущенням, передбаченням, а захисний профіль батьків – раціоналізацією, сублімацією. Зроблено висновки та сформовано перспективи подальших наукових досліджень.

Ключові слова: механізм психологічного захисту, психологічні захисти батьків, діти з аутистичними розладами.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Розлади аутистичного спектра (РАС) мають генетичну природу і є вродженим порушенням розвитку нейронів головного мозку. Нейрони мають занадто високу активність у певних зонах мозку. Відповідно, інформація, яку сприймає дитина, обробляється нетиповим способом. Дитині важко цілісно сприймати те, що бачить і чує, що особливо важливо під час соціальної взаємодії. Така робота головного мозку пояснює особливості поведінки і розвитку дітей із РАС.

Організація повної та своєчасної корекційної допомоги дітям із загальними розладами розвитку та їх родинам є дуже нагальною медичною, психолого-педагогічною та соціальною проблемою, оскільки результати переважної більшості досліджень, присвячених методам терапії розладів розвитку аутистичного спектру, свідчать про те, що основною метою допомоги дітям є створення нових можливостей дитини реалізуватись у даному суспільстві з подальшою адаптацією та

інтеграцією у соціум, тобто вся соціальна, лікувальна та освітня робота повинна бути спрямована на підвищення особистісного, пізнавального та соціального статусу такої дитини (Островська, Химко, Кудрявцева, 2007).

Незважаючи на певний ефект медикаментозної, дієтичної та інших видів терапії, яку практикують спеціалісти різного профілю, провідною формою роботи з аутистичними дітьми є психолого-педагогічна корекція. Систематична комплексна психолого-педагогічна корекція дітей-аутистів охоплює психологічну і педагогічну корекцію, виявлення і розвиток творчих здібностей дітей, розвиток мовлення та комунікативних навичок, а також систематичну працю з батьками. Передусім проблеми, пов'язані з аутизмом, стосуються членів родин дітей, уражених цією недугою. Здебільшого, родина аутистичної дитини потрапляє в ситуацію ізоляції, яка супроводжується почуттям самотності (Островська, Химко, Кудрявцева, 2007).

Моделі допомоги батькам дітей аутизмом нині є надзвичайно різноманітні. Однією з таких моделей,

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © Oлександр Storozhuk

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

яка є найважливішою, є психологічна модель допомоги батькам. Як зазначають у своїй роботі К. Островська, М. Химко та Ю. Кудрявцева (2007), батьки аутистичних дітей, які мають обмежений досвід роботи з такою категорією дітей, створили свої психологічні захисти про особливості розвитку та майбутнє аутистів. Так, наприклад, якщо батькам, що вперше потрапили на прийом до лікаря, відразу викласти всю інформацію про дитину, її можливості адаптації та перспективи на майбутнє, це спричинить додаткову травму та на декілька місяців або років вони припинять спроби допомогти дитині у пошуку спеціалістів, компетентних у цій галузі. Більшість звернень батьків за допомогою до спеціалістів припадає на четвертий – п'ятий рік життя дитини, коли особливості поведінки та затримка розвитку стають очевидними.

Таким чином, наше дослідження орієнтоване на здійсненні аналізу наукових джерел і передових практик щодо механізмів психологічних захистів батьків дітей з аутистичними розладами.

Метою статті є розгляд та аналіз механізмів психологічних захистів батьків дітей з аутистичними розладами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теорії психологічного захисту не є ані абсолютно новими, ані обмеженими рамками лише психологічної науки. Як зазначає Я. Андрушко (2013), психологічний захист є однією із найбільш суперечливих властивостей у структурі особистості, оскільки одночасно сприяє як стабілізації особистості, так і її дезорганізації. Теорії захисту (К. Холл, Г. Ліндсей, З. Фройд, А. Фройд) розглядають людських індивідів як вмотивованих накопичувати та підтримувати психічні ресурси для цілей протистояння тривожності, зміцнення власної холоднокровності та нормальної життєдіяльності без провалювання в інтрапсихічний хаос. Ці теорії пропонують різноманітні відповіді на питання, чому люди вмотивовані накопичувати й підтримувати протитривожні ресурси психіки; іншими словами, вони відрізняються у розумінні джерела тривожності і відтак у обґрунтуванні того, чому ті чи інші захисні реакції-відповіді є ефективними. Варто однак зауважити, що попри відмінності ці теорії сходяться у тому, що захист пов'язаний із сферами близьких стосунків, самооцінки, діяльності, цілепо-

кладання та світогляду (поглядів, переконань та установок). Кожну з теорій ми розглядаємо відповідно того, як вона відповідає на ключове питання, що становить сутність психологічного захисту як явища, що входить до смислового, понятійного ядра цього терміну. До основних теорій входять екзистенційні теорії (зокрема теорія управління страхом), стосункові теорії, самоцентровані теорії та епістеміологічні теорії.

Теоретико-методологічний аналіз звертає нашу увагу на дослідження українських науковців, зокрема: історико-психологічного аналізу проблеми механізмів психологічного захисту (Мрочко, Левицька, 2017; Шиделко, 2018), копінг-стратегій та психологічного захисту як механізмів саморегуляції особистості (Степаненко, 2017), генези первинних механізмів (Гошовська, 2012; Шевченко, 2020), епістеміології їх категоризації (Карпенко, 2012), станів фрустрації, долаючої поведінки в генезі постстресової дезадаптації (Козира, Маркова, 2015), конкретизації визначення психологічного захисту в межах прикладного його дослідження (Михальська, 2012), структурування адаптаційної поведінки особистості (Резнікова, 2015), збереження здоров'я (Подольський, 2018), прояву комунікативних установок (Михальська, 2013), як основної умови корекції посттравматичних стресових станів особистості (Гречко, 2011), взаємозв'язку свідомого і несвідомого в контексті проблеми психологічних захистів (Яценко, 2012), феноменології дисфункційності (Харенко, 2019; Максимова, 2018), внутрішньої конфліктності (Чуловський, 2017) та щодо визначення їх провідної ролі в структуруванні Я-концепції (Андрушко, 2012), самозахисті особистості (Шерешкова, 2020).

Методологія дослідження. Для визначення механізмів психологічних захистів батьків дітей з аутистичними розладами нами було використано методіку вимірювання психологічного захисту (Пилюгіна, & Сулейманов, 2020), за допомогою якої визначаються наступні механізми психологічного захисту: психотичного, невротичного, інфантильного та адаптивного генезу. Побудова моделей батьківського ставлення до дітей з аутистичними розладами, їх структурні компоненти та зв'язок з особистісними якостями батьків здійснювалася методами множинного лінійного моделювання (SPSS 22.0). Порівняння достовірності розбіжно-

стей за незалежними і залежними змінними в дослідженні здійснювалося за результатами однофакторного аналізу, зокрема з використанням Критерію рівності дисперсій Лівіня та t-критерію для рівності середніх.

Організація дослідження та характеристика вибірки. Емпіричне дослідження було проведено на базі Медичного центру Development Clinic (м.Київ) впродовж 2019-2021 років. Було виділено дві групи батьків, що мають дітей із розладами аутистичного спектру: EG 1 – матері (n=74), та EG 2 – батьки (n=51). За-

вані матері характеризуються особливостями мислення, за яких домінують «архаїчні» форми інтерпретації травматичного змісту, що може також проявлятися в порушенні сприйняття динаміки часу, посилюватися відчуттям втрати контролю за поведінкою, змінами в емоційній експресії. У цілому такі властивості цілком пояснюються травматичним впливом ситуації народження та виховання дитини з РАС. Тому дисоціація як функціональний поділ між ментальними репрезентантами окремих складових травматичного досвіду забезпечує мож-

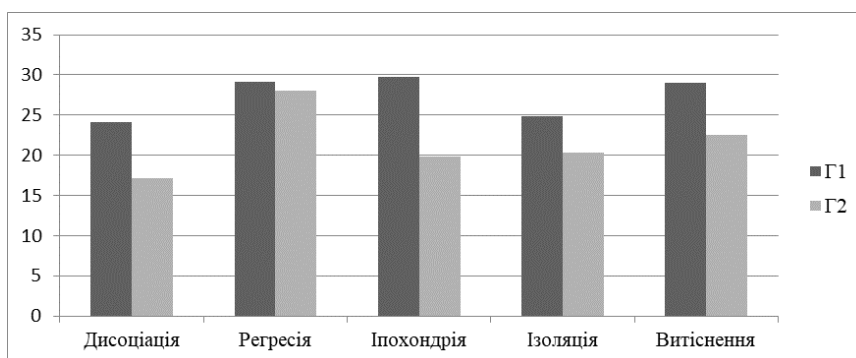

Рис. 1. Порівняння показників механізмів психологічних захистів психотичного генезу у матерів (Г1) та батьків (Г2)

гальна кількість досліджуваних 125 осіб. За віковим розподілом досліджувані батьки відповідають діапазону 25-46 років. Вік дітей від 2 до 6 років. Дослідження проводилося за інформованою згодою матерів та батьків з урахуванням етичних принципів медико-психологічного дослідження.

Виклад основного матеріалу і результатів аналізу. Інтерпретація отриманих результатів за пропонуваннями в програмі дослідження методиками здійснюється лише по експериментальних групах (EG 1 та EG 2). За методикою вимірювання психологічної захисту (Пилогіна, & Сулейманов, 2020) було виявлено особливості розподілу механізмів психологічних захистів у матерів та батьків, що мають дітей з аутистичними розладами.

За результатами порівняння достовірності розбіжностей за незалежними і залежними змінними встановлено, що механізм психологічного захисту за типом дисоціації ($F=18,980$, $p=0,000$) достовірно переважає у матерів (рис.1).

Відповідно, можна припустити, що досліджу-

ваність витримувати психологічну травму.

У той же час регресивні тенденції у матерів та батьків мають однаково високий рівень без достовірних відмінностей між групами ($F=2,813$, $p=0,100$). Механізм іпохондрії у матерів достовірно вищий ніж у батьків ($F=11,525$, $p=0,001$) так само як механізм ізоляції ($F=28,268$, $p=0,000$), витіснення ($F=76,860$, $p=0,000$). Отримані результати розкривають психологічний процес який полягає у видаленні зі свідомості емоційної складової переживання, зі збереженням його фактичного біографічного матеріалу (народження дитини з вадами в розвитку). Разом з тим загальний рівень напруженості механізмів психологічного захисту психотичного генезу ($F=3,688$, $p=0,057$) в цілому не має суттєвих розбіжностей, проте є граничним щодо можливості охарактеризувати досліджуваних матерів більше психотичними у порівнянні з батьками.

Отримані результати засвідчують напруженість регресії в обох групах та те, що розподіл окремих механізмів психологічного захисту психотичного рівня детермінується в бік зростання у матерів. Слід звернути

увагу, що механізми психотичної генези функціонують, переважно, на рівні психофізіології. Відповідно, можна припустити, що досліджуваним матерям властиво ігнорування або забування подій, відхід у світ фантазій, розщеплення свідомості, відреагування на тілесному рівні (моторна стимуляція, психосоматичні захворювання).

Щодо розподілу механізмів психологічного захисту інфантильного генезу у матерів та батьків виявлено їх наступну представленість (рис. 2.).

Так по групі ЕГ 1 усереднений загальний показник механізму заміщення дорівнює 30,32. У групі ЕГ 2 заміщення дорівнює 34,22. Щодо показника механізму проекції встановлено наступне: в групі ЕГ 1 констатовано усереднений загальний показник 30,47. В групі ЕГ 2 середнє значення дорівнює 29,96. Щодо показника пасивної агресії встановлено наступне: в групі ЕГ 1 констатовано усереднений загальний показник 35,62. В групі ЕГ 2 його середнє значення дорівнює 26,84. За наступним показником – механізм заперечення встановлені наступні усереднені значення для групи ЕГ 1 -

Разом з тим встановлено, що за типом компульсивної поведінки ($F=40,148$, $p=0,000$), пасивної агресії ($F=66,800$, $p=0,000$), механізму захисту за типом заперечення ($F=17,926$, $p=0,000$) достовірно відрізняються матері. Відповідно, можна зауважити, що досліджуваним матерям може бути властива нав'язлива поведінка, що періодично виникає та реалізується в специфічних поведінкових ритуалах або ментальних актах. На нашу думку, у таких спосіб відбувається подолання тривоги, а ритуалізація дій відповідає регламентації материнської поведінки, яка об'єктивується в механізмах турботи про дитину. Пасивна агресія може виступати у матерів механізмом подолання гніву та ірраціональної провини. У той же час заперечення робить можливим нехтувати окремими аспектами реальності задля забезпечення балансу провини та відповідальності, механізми яких є часто порушеними в родинах, що виховують дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Також встановлено, що саме матерям є більш властивими механізми психологічного захисту інфантильного генезу ($F=28,215$, $p=0,000$), які функціонують, як правило, на

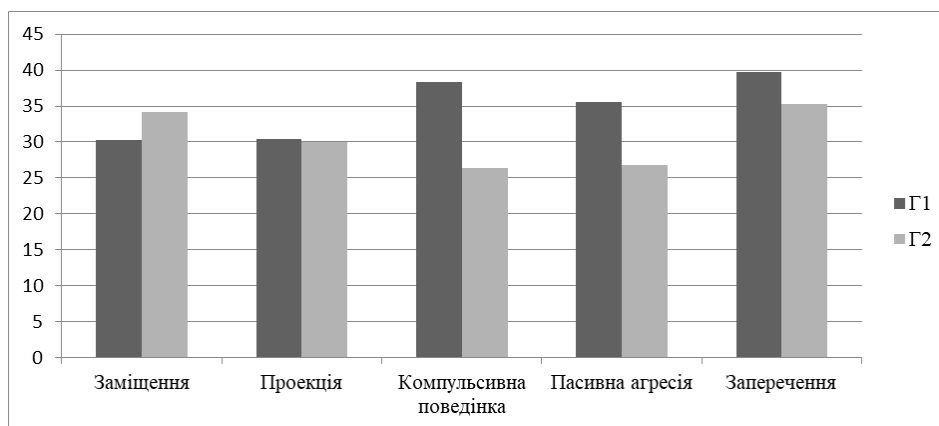

Рис. 2. Порівняння показників механізмів психологічних захистів інфантильного генезу у матерів (Г1) та батьків (Г2)

39,73. У групі ЕГ 2 середнє значення дорівнює 35,33. Слід зазначити, що інтегральний показник інфантильної генези механізмів психологічних захистів у досліджуваних для групи ЕГ 1 складає 33,65. В групі ЕГ 2 його середнє значення дорівнює 29,05.

Порівнюючи показники механізмів психологічного захисту у батьків (ЕГ 1 та ЕГ 2) зазначимо, що за показником напруженості заміщення достовірних відмінностей між групами не виявлено ($F=3,365$, $p=0,069$) так само і щодо механізму проекції ($F=0,822$, $p=0,366$).

рівні емоцій і зумовлені емоційним інфантилізмом.

На подальших етапах дослідження виявлено особливості розподілу механізмів психологічних захистів невротичного генезу у матерів та батьків (рис. 3).

Щодо показника уникання встановлено наступне: в групі ЕГ 1 констатовано усереднений загальний показник 31,09. В групі ЕГ 2 середнє значення дорівнює 34,65. Середні значення за показником механізму реактивних утворень для групи ЕГ 1 складають 38,27. Аналогічні показники для групи ЕГ 2 - 28,43.

Також встановлено, що в групі ЕГ 1 усереднений загальний показник дорівнює 38,72. В групі ЕГ 2 середнє значення дорівнює 37,08. За показником механізму всемогутнього контролю встановлені наступні усереднені значення для групи ЕГ 1 - 29,45. У групі ЕГ 2 середнє значення дорівнює 27,92. В цілому розподіл

ня дорівнює 26,10.

Таким чином, отримані результати дозволяють констатувати наступні тенденції напруженості механізмів психологічних захистів у матерів та батьків, що виховують дитину з аутистичними розладами. Захисний профіль матерів переважно характеризуються ди-

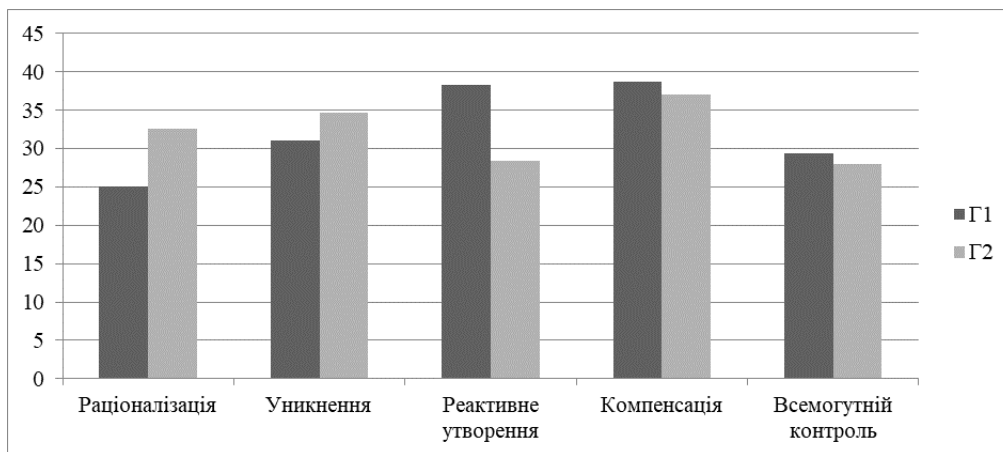

Рис. 3. Порівняння показників механізмів психологічних захистів невротичного генезу у матерів (ЕГ 1) та батьків (ЕГ 2)

напруженості механізмів психологічного захисту невротичного генезу для групи ЕГ 1 складає 32,52, а в групі ЕГ 2 - 32,14.

Щодо розподілу механізмів психологічного захисту адаптивного генезу виявлено наступне (рис. 4).

Так по групі ЕГ 1 усереднений загальний показник механізму сублимації дорівнює 22,77, в групі ЕГ 2 - 39,82. Щодо показника механізму альтруїзму встановлено наступне: в групі ЕГ 1 констатовано усереднений загальний показник 15,19. У групі ЕГ 2 середнє значення

соціалізацією, іпохондрією, ізоляцією, витісненням, пасивною агресією, запереченням, реактивними утвореннями, компенсацією, припущенням, передбаченням. У той час як у батьків - раціоналізацією, сублимацією, механізмами адаптивного генезу. В такому контексті доречно зауважити про самоконтроль особистості, контроль рефлексією і високий ступінь адекватності.

Висновки. Встановлено, що механізми психологічних захистів виявляються не лише в фіксованих захисних проявах, а в динамічно розгорнутій захисній

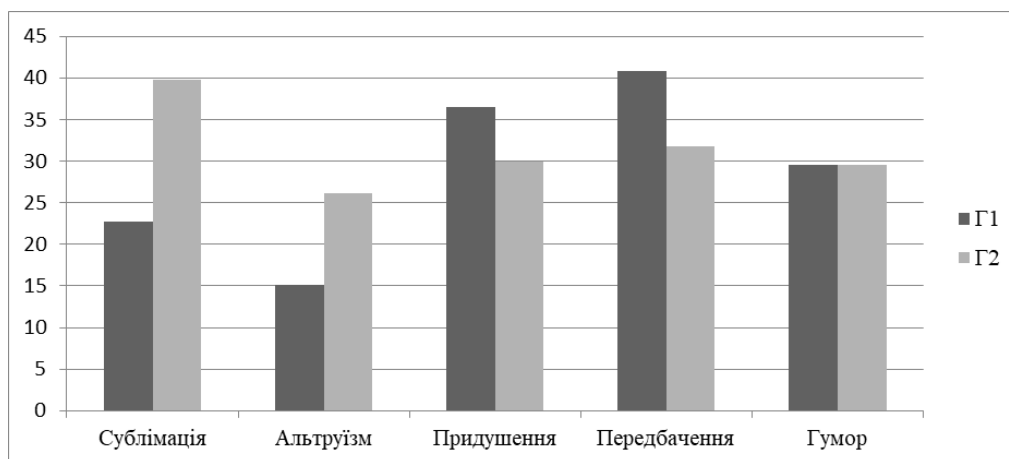

Рис. 4. Порівняння показників механізмів психологічних захистів адаптивного генезу у матерів (ЕГ 1) та батьків (ЕГ 2)

поведінці. Визначено феноменологічне коло суміжних понять, зокрема: психічного захисту як системної властивості психіки, захисту як властивості особистості, конкретних способів реалізації психологічного захисту, захисного процесу, або захисної діяльності, захисної стратегії, захисної тактики, як індивідуальних, закріплених в онтогенезі стійких систем захисних дій.

Для визначення механізмів психологічного захисту батьків дітей з аутичними розладами використано методику вимірювання психологічного захисту (Пилігїна, Сулейманов, 2020), за допомогою якої було визначено наступні механізми психологічного захисту матерів та батьків дітей з аутистичними розладами. За результатами дослідження визначено, що захисний профіль матерів переважно характеризується дисоціацією, іпохондрією, замкнутістю, витісненням, пасивною агресією, запереченням, реактивними утвореннями, компенсацією, припущенням, передбаченням. Тоді як захисний профіль батьків характеризується раціоналізацією, сублімацією, механізмами адаптивного генезу.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з емпіричним вивченням механізмів психологічного захисту особистості.

References :

- Andrushko, Ya.S. (2012). Psihologichni zahysty u strukturі Ya-kontseptsiyi [Psychological defenses in the structure of self-concept]. *Visnyk Harkivskogo natsionalnogo universitetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Psihologiya*, 50, 6-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2012_1032_50_3
- Andrushko, Ya.S. (2013). Teoretyko-psiologichnyi analiz problemi mehanizmv zahystu osobystosti. [Theoretical and psychological analysis of the problem of mechanisms of personal protection] *Osvita regionu*, 2, 152-157. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1053>
- Grechko, T.P. (2011). Psihologichnyi zahyst yak osnovna umova korektsiyi posttraumatychnykh stresovykh staniv osobystosti [Psychological protection as the main condition for the correction of post-traumatic stress states of the individual]. *Visnyk Natsionalnogo universitetu oboroni Ukrainy*, 1, 140-146.
- Goshovska, O. (2012). Pervynni mehanizmy psyhologichnogo zahystu ta vikova dynamika yihnogo zastosuvannya: teoretyko-empyrychni rakurs [Primary mechanisms of psychological protection and age dynamics of their application: a theoretical and empirical perspective]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psyhologiyi imeni G. S. Kostyuka NAPN Ukrainy. Problemy zagalnoyi ta pedagogichnoyi psyhologiyi*, 24(6), 281-289.
- Karpenko, E.V. (2012). Epistemologichni dzherela doslidzhennya mehanizmv psyhologichnogo zahystu [Epistemological sources of research on mechanisms of psychological protection]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 12 : Psyhologichni nauky*, 36, 128-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2012_36_23
- Maksimova, N.Yu. (2018). Rol psyhologichnogo zahystu u vynyknenni vykryvlen v osobystisnomu rozvytku [The role of psychological defense in the emergence of distortions in personal development]. *Naukovi studiyi iz sotsialnoyi ta politychnoyi psyhologiyi*, 42, 52-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_7
- Kozyra, P.V. (2015). Frustratsiya, psyhologichni zahyst ta dolayucha povedinka v genezi poststresovoyi dezadaptatsiyi u spivrobotnykiv MVS Ukrainy - uchasykiv ATO [Frustration, psychological protection and coping behavior in the genesis of post-stress maladaptation in the employees of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, participants of the anti-terrorist operation.]. *Ukrayinskiy visnyk psyhonevrologiyi*, 23(5), 130-131.
- Myhalska, Yu.A. (2012). Psyhologichnyi zahyst osobystosti: panorama teoretiko-metodologichnykh postulativ [Psychological protection of the individual: a panorama of theoretical and methodological postulates]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psyhologiyi imeni G.S. Kostyuka NAPN Ukrainy. Problemy zagalnoyi ta pedagogichnoyi psyhologiyi*, 24(6), 281-289.
- Mrochko, I.O., & Levytska, L.V. (2017). Teoretychnyi analiz suchasnykh pidhodiv u doslidzhenni mehanizmv psyhologichnogo zahystu [Theoretical analysis of modern approaches in the study of psychological protection mechanisms]. *Zbirnyk naukovykh prats Hmelnytskogo Instytutu sotsialnykh tekhnologiy Universytetu «Ukrayina»*, 14, 232-235.
- Ostrovskaya, K., Himko, M., & Kudryavtseva, Yu. (2007). *Osoblyvosti abilitatsiyi ditey z autyzmom ta yih rodyn [Peculiarities of habilitation of children with autism and their families]*. Lviv: «Triada plyus». URL: <https://pedagogiy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Ostrowska2h.pdf>
- Pilyugina, E.R., & Suleymanov, R.F. (2020). Metodika izmereniya psyhologicheskoy zaschity [Methodology for measuring psychological protection]. *Eksperymentalnaya psyhologiya*, 13 (2), 194-209. DOI: <https://doi.org/10.17759/expsy.2020130213>.
- Reznikova, O.A. (2015). Psyhologichnyi zahyst u strukturі adaptatsiynoi povedinky osobystosti [Psychological protection in the structure of adaptive behavior of the individual]. *Visnyk Harkivskogo natsionalnogo universitetu imeni V.N. Karazina. Seriya: Psihologiya*, 57, 40-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2015_1150_57_10

- Stepanenko, L.V. (2017). Koping-strategiyi ta psihologichniy zahyst yak mehanizmy samoregulyatsiyi osobystosti [Coping strategies and psychological defense as mechanisms of self-regulation of the individual]. *Teoriya i praktyka suchasnoyi psykholohiyi*, 1, 37-41. URL: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2017/8.pdf
- Harenko, S.G. (2019). Psihologichni zahysty ta yih vplyv na vynykennya emotsiynih dysfunktsiy pidlitkiv. *Sotsialno-gumanitarniy visnyk*, 26-27, 41-43.
- Chulovskiy, V.E. (2017). Vzaemov'yazok mehanizmiv psihologichnogo zahystu ta vnutrishnoosobystisnyh konfliktiv yunakiv [Relationship between psychological protection mechanisms and intrapersonal conflicts of young men]. *Teoretichni i prykladni problemy psykholohiyi*, 3, 181-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp_2017_3_20
- Shevchenko, N.F. (2020). Osoblyvosti systemy psihologichnogo zahystu osobystosti v rizni periody doroslosti [Peculiarities of the system of psychological protection of the individual in different periods of adulthood]. *Problemy suchasnoyi psykholohiyi*, 52-59.
- Shereshkova, I.I. (2020). Ponyattya «psihologichniy samozahyst» v systemi zagalno-naukovoyi universalii «zahyst» [The concept of «psychological self-defense» in the system of the general scientific universal «defense»]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu oborony Ukrainy*, 5, 201-207. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-58-5-201-207>
- Shydelko, A.V. (2018). Scientific and theoretical aspects of psychological protection of personality. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, 1, 87-94. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1065>
- Yatsenko, T.S. (2012). Vzaemov'yazky svidomogo i nesvidomogo v konteksti problemy psihologichnyh zahystiv [Relationships between the conscious and the unconscious in the context of the problem of psychological defenses]. *Psiholingvistyka*, 10, 150-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_21

Oleksandr Storozhuk

PhD Student of Chamata Laboratory of Personality Psychology, Kostyuk Institute of Psychology National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

FEATURES OF THE PSYCHOLOGICAL PROTECTION OF PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISTIC DISORDERS

ABSTRACT

The article analyzes the features of psychological defenses of parents of children with autistic disorders. Autism spectrum disorders (ASD) are genetic in nature and are a congenital disorder of brain neuron development. First of all, problems related to autism concern family members of

children affected by this disease. For the most part, the family of an autistic child falls into a situation of isolation, which is accompanied by a feeling of loneliness. The models of helping parents of children with autism are now extremely diverse. One of these models is the psychological model of helping parents. It is the most important. Psychological protection is one of the most controversial properties in the personality structure, as it simultaneously contributes to both the stabilization of the personality and its disorganization. Defense theories view human individuals as motivated to accumulate and maintain mental resources for the purposes of resisting anxiety, strengthening one's composure, and normal functioning without falling into intrapsychic chaos.

To determine the mechanisms of psychological protection of parents of children with autistic disorders, we used the method of measuring psychological protection (Pylyugina, & Suleymanov, 2020), with the help of which we determined the following mechanisms of psychological protection of parents of psychotic, neurotic, infantile, and adaptive genesis. The empirical study was conducted on the basis of the Development Clinic Medical Center (Kyiv) during 2019-2021. Two groups of parents who have children with autism spectrum disorders participated in the study. The total number of researched persons is 125. The age range of the studied parents is 25-46 years. The age of children is from 2 to 6 years.

According to the results of the comparison of the reliability of differences according to independent and dependent variables, it was established that the mechanism of psychological protection according to the type of dissociation reliably prevails in mothers. It has been established that the mechanisms of psychological protection of infantile genesis are more characteristic of mothers, than fathers, which function, as a rule, at the level of emotions and are caused by emotional infantilism. It was established that mothers reliably differ in the type of compulsive behavior, passive aggression, defense mechanism, and the type of denial. Accordingly, the investigated mothers may be characterized by obsessive behavior that periodically arises and is realized in specific behavioral rituals or mental acts.

So, the protective profile of mothers is mainly characterized by dissociation, hypochondria, isolation, displacement, passive aggression, denial, reactive

formations, compensation, assumption, prediction, while fathers - by rationalization, sublimation, mechanisms of adaptive genesis.

Key words: mechanism of psychological protection, psychological protection of parents, children with autistic disorders.

Олександр Сторожук

Аспірант лабораторії психології особистості імені П.П. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З АУТИСТИЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

АНОТАЦІЯ

У статті аналізуються особливості психологічного захисту батьків дітей з аутичними розладами. Як зазначається, розлади аутистичного спектру (РАС) мають генетичну природу і є вродженим порушенням розвитку нейронів мозку. Перш за все, проблеми, пов'язані з аутизмом, стосуються членів сім'ї дітей, уражених цим захворюванням. Здебільшого сім'я дитини-аутиста потрапляє в ситуацію ізоляції, яка супроводжується відчуттям самотності. Моделі допомоги батькам дітей з аутизмом зараз надзвичайно різноманітні. Однією з таких моделей є психологічна модель допомоги батькам.

Психологічна захищеність людини є однією з найбільш суперечливих властивостей у структурі особистості, оскільки вона одночасно сприяє як стабілізації особистості, так і її дезорганізації. Теорії захисту розглядають людських індивідів як мотивованих накопичувати та підтримувати психічні ресурси з метою протистояння тривозі, зміцнення самовладання та нормального функціонування, не впадаючи у внутрішньопсихічний хаос.

Для визначення механізмів психологічного захисту батьків дітей з аутичними розладами ми використали методику вимірювання психологічного захисту (Пилогіна, Сулейманов, 2020), за допомогою якої визначили наступні механізми психологічного захисту батьків дітей з аутистичними розладами. Емпіричне дослідження проводилось на базі Медичного центру

«Клініка розвитку» (м. Київ) протягом 2019-2021 років. У дослідженні взяли участь дві групи батьків, які мають дітей з розладами аутистичного спектру. Загальна кількість досліджуваних осіб – 125. Віковий діапазон досліджуваних батьків – 25-46 років. Вік дітей від 2 до 6 років.

За результатами порівняння достовірності відмінностей за незалежними та залежними змінними встановлено, що у матерів переважає механізм психологічного захисту за типом дисоціації. Встановлено, що матерям більш притаманні механізми психологічного захисту інфантильного генезу, які функціонують, як правило, на рівні емоцій і зумовлені емоційним інфантилізмом, ніж батькам. Матері достовірно відрізняються за типом компульсивної поведінки, пасивної агресії, механізмом захисту та типом заперечення. Відповідно, для досліджуваних матерів може бути характерна нав'язлива поведінка, яка періодично виникає і реалізується в специфічних поведінкових ритуалах або психічних актах.

Отже, захисний профіль матерів переважно характеризується дисоціацією, іпохондрією, замкнутістю, витісненням, пасивною агресією, запереченням, реактивними утвореннями, компенсацією, припущенням, передбаченням. Тоді як захисний профіль батьків характеризується раціоналізацією, сублімацією, механізмами адаптивного генезу.

Ключові слова: механізм психологічного захисту, психологічні захисти батьків, діти з аутистичними розладами.

How to cite (як цитувати):

Storozhuk, O. (2022). FEATURES OF THE PSYCHOLOGICAL PROTECTION OF PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISTIC DISORDERS. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 8 (5), 31-38. <https://doi.org/10.31108/1.2022.8.5.3>

Дата отримання статті: 25.02.2022

Дата рекомендації до друку: 21.04.2022

Дата оприлюднення: 30.05.2022